

וזו האידיאולוגיה... שינוי חברתי במשפט

"מעריב" וערוץ 10. התקשורת, שפעם כונתה 'כלב השמירה של הדמוקרטיה' הופכת לפודל - פחות נושך, פחות מזיק ו... הרבה פחות אפקטיבי. ראוי לציין כי למרות האמור, הייתה הבחנה וניסיון אמיתי להשפיע באמצעות האפיק הציבורי תקשורתי. קיץ 2011, זוכרים את מחאת האוהלים? אך גם זו גוועה ומנהיגיה הצעירים פנו לאפיק הפוליטי והעולם חזר לנהוג כמנהגו.

המבצר היחיד

למעשה, בשני העשורים האחרונים האפיק היחיד כמעט לשינוי סדר חברתי הינו האפיק המשפטי. די אם נזכיר את פסה"ד **אליס מילר** (בג"צ 4541/94) שהנחיל אמות מידה של שיוויון בין המינים בצה"ל, דרך פס"ד **קעדאן** (בג"צ 6698/95) שהיווה גושפנקא לזכות לשוויון מיעוטים בישראל, פס"ד **הפרטת בתי הסוהר** (בג"צ 2605/05) שהכניס סייגים ברורים ובלמים אמיתיים לתהליכי ההפרטה המואצים וכלה בפס"ד מהעת האחרונה בו פסק באופן תקדימי ביה"ד הארצי לעבודה **בעניין פלאפון** (עס"ק 12-11-50409) כי הזכות לחופש ההתארגנות הינה זכות מוחלטת ובלתי ניתנת למיקוח בין המעסיק לעובדיו.

האפיק המשפטי, ככל שהוא אפקטיבי, סובל מלא מעט חסרונות שהבולט בהם הינו קונקרטיזם: קשה לעתור על נושא סל אידיאולוגי אלא רק על מקרה קצה ספציפי ועל כן, השינוי שנוצר בעקבות פסיקה כזו או אחרת איטי ומדוד. חסרון נוסף הינו הנגישות: ביהמ"ש הגבוה לצדק, כך בתי המשפט לעניינים מנהליים, נזהרים מלהתערב יתר על המידה בכדי לא למתוח את החבל אל מול נבחריו הציבור, המאיימים חדשות לבקרים לקצץ בסמכויות מערכת המשפט.

האגרות אינן זולות והסטטיסטיקה מראה על דחיה ומחיקה סטונואית של רוב העתירות, אולי מהשלכות רוחב ואולי מחשש לדעת קהל שהפכה בחלקים בציבור לעויינת מאד כלפי ביהמ"ש העליון בפרט ומערכת המשפט בכלל. מינוי כבוד הנשיא הנוכחי, השופט אשר גרוניס היווה מפנה בהרכב וברוח ביהמ"ש העליון תחת הנהגת שני הנשיאים הקודמים.

מכך נובטת דעתי כי שינוי חברתי במדינת ישראל יתאפשר רק בעזרת המשפט. וכמשפטנים, ככל שנפנים עמדה זו, נוכל לסייע בשינוי החברתי, איש על פי עמדתו. השינוי אינו מתחיל ונגמר בשלטון המרכזי. מרבית העולות החברתיות של הממסד כלפי האזרח הינן במערכת השלטון המקומי: ראשי רשויות, עיריות, ועדות התכנון והבניה ותאגידים סטטוטוריים.

טוב נעשה אם נניח את דגל השינוי וכפי שחלקנו מפנים חלק מזמנם לתרומה לקהילה באמצעות פרויקט "שכר מצווה" נפעל במסגרת פרטית ובסיוע לעמותות השונות להגיע שינויים חברתיים באמצעות הכלים המשפטיים העומדים לנו.

ב עולם בו משפט, תקשורת ופוליטיקה מתערבבים, ישנם לכאורה בפני האזרח שלושה אפיקים להשפיע ולשנות את פני החברה: המסלול הפוליטי שהגזרת הבסיסית שלו הינה הזכות לבחור ולהיבחר, שבמימושה, יכול האזרח להביא לבית הנבחרים סדר יום אידיאולוגי התואם את תפיסת עולמו. תכלית האפיק השני - המסלול התקשורתי ציבורי, להציף את העולות החברתיות בתקשורת הכתובה והמשודרת, בפובליציסטיקה ובניהול שיח ציבורי ברשתות חברתיות, או לחילופין בפעולה במישור הפגנות ופעולות מחאה המוניות, כך שישפיעו על דעת הקהל וכפועל יוצא על מקבלי ההחלטות. במסלול המשפטי, האפיק השלישי, האזרח מנסה לשנות או להעצים את תבניתו האידיאולוגית על ידי עימות של עוולה או בעיה אל מול הוראות החוק הרלוונטי האמור לכאורה למנוע עוולה זו, ולקבל מענה ממערכת המשפט.

זה שירד

בשנים האחרונות חלה נסיגה משמעותית בכוח האפיק הפוליטי לשנות את פני החברה. סממן מובהק לכך הינו הירידה המשמעותית באחוזי ההצבעה - בין אם מתוך ייאוש ובין אם מתוך חוסר אמון במערכת הפוליטית ובנבחריו הציבורי. חוסר התקווה לישועה פה מגביר את התחושה הרווחת כי "מה שהיה - הוא שיהיה" במובן שגם אנשים חדשים המגיעים לפוליטיקה שוכחים מהר מהיכן באו, מי שם שם ולשם מה נבחרו. בנוסף, יותר נבחרו ציבור, הופכים למרינוטות ביד מנהיגיהם תוך ביטול דעתם האישית.

גם האפיק התקשורתי, שהיה אפקטיבי מאד בשנות השבעים והשמונים, איבד את מרבית כוחו. אם אז ראשי ממשלה כגון יצחק רבין ז"ל ומנחם בגין ז"ל איבדו את כס ראשות הממשלה בעקבות עבודה תקשורתית (חשבון הדולרים) או מחאה ציבורית (דו"ח ועדת כהן - סברה ושתילה), אזי בשנים האחרונות אנו עדים להשתלטות פוליטית

על ערוצי התקשורת, המייצרים תקשורת מטעם המחנה הפוליטי שהשתלט. "ישראל היום" לדוגמא, שקם במוצהר על מנת לבטא עמדות התומכות בשלטון אליו מקורבים מאוד בעלי העיתון. כך גם במסגרת המעורבות בגורל עיתון

עו"ד שימי קדוש

